

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. Анна Костадинова Кочанкова

на научната продукция на доц. Георги Якимов Стойчев, единствен участник в конкурса за „професор“, обявен от СУ „Св. Климент Охридски“ за нуждите на Историческия факултет по професионално направление 3.1. Педагогика на обучението... (Методика на обучението по история. Образование и гражданско възпитание през 30-те-40-те г. на XX век), Държавен вестник, бр. 56, 30 юни 2023 г.

Процедурата е съобразена със Закона за развитие на академичния състав в Република България и с Правилника за заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Доц. Г. Якимов, единствен участник в конкурса, има дългогодишен преподавателски опит в Историческия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ и убедителна изследователска дейност в областта на настоящия конкурс. От важно значение за професионалната му компетентност е работата му като учител по история в периода 1989-2002 г., както и фактът, че след избирането му за асистент по методика на обучението по история през 2002 г. той не прекъсва връзките си с училището – съавтор е при написването на учебници и учебни тетрадки и помагала по история, както и на методически указания за учителите.

През 2001 г. защитава докторска дисертация на тема „Пантелей Кисимов. Възрожденски общественик“, а през 2012 г. е избран за доцент по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по история (Методика на обучението по история - история и гражданско образование). Доц. Г. Якимов води лекционни курсове, семинари и педагогически практики за придобиване на учителска правоспособност в Историческия факултет, както и в магистърската програма „Образованието по история в средното училище“, ръководил е на дипломанти в същата програма. Участва в редица национални и с международно участие научни конференции, както и в два научни проекта.

Доц. Г. Якимов е представил за рецензиране една монография, 19 самостоятелни публикации, от които 4 в издания, реферирани и индексирани в световни бази данни с научна информация. Представил е също 11 учебника, 9 книги за учителя, 5 учебни тетрадки и 7 учебни пособия (всичките в съавторство). Представената учебническа литература приемам като негов практически принос в обучението по история и цивилизация, а и като доказателство за висок професионализъм в обявената специалност. Научните трудове и друга продукция на кандидата напълно отговарят на профила на настоящия конкурс.

Хабилитационният труд на доц. Г. Якимов „Българското образование (1934-1939)“ е издаден през настоящата 2023 г. от Издателството на Софийския Университет. Актуален е поради липсата на цялостни изследвания, а и поради идеологическите наноси върху откъслечните публикации на историци и педагози.

Проучването почива върху солидна изворова база. В научно обращение са въведени два сборника нормативни документи на МНП, публикации на водещи идеолози на просветната политика, учебници по отечествознание и гражданското образование, трудове по обща и частна методика на обучението и др.

Напълно споделям подхода на доц. Г. Якимов към обекта на неговото изследване. Той разглежда динамиката в образователната система в тясна връзка със социално-политическата конюнктура и промените в държавната идеология. Не е пропуснато и въздействието на външни фактори като разпадащата се Версайска система, враждебната обкръжаваща среда, възхода на национализма и авторитарните идеи в Европа.

Изследването притежава редица фактографски приноси, които могат да бъдат представени в следните по-важни направления:

Проследено е постъпателното формиране на идеологията на „новата държава“, пътищата и механизмите на нейното проникване в различните сегменти на българската образователна система; възходящата централизация, съпроводена с ликвидирането на редица демократични традиции на българското училищно дело. Началото е поставено от просветните реформи на девентадесетомайци, когато на преден план излизат редица прагматични съображения и нови радикални подходи за засилване на държавния контрол върху всички сегменти и процеси в образователната система.

Събрана е огромна фактология за честите просветни реформи през втората половина на 30-те г. на XX в. Обхваната е динамиката на различните видове и степени училища, отличаваща се с нестабилност и непоследователност: налице е перманентно люшкане между общото и професионалното образование и честите промени в учебните програми; спорадично професионалните училища са поставяни под шапката на МНП, а после връщани в съответните ведомства и др.

Налице са фактографски приноси по отношение на специфичните учебно-възпитателни средства, насочени към повдигане на националното самочувствие на учениците; на развитието на материално-техническата база на училищната система, включително разширяването на мрежата от ученически общежития и трапезарии за деца от бедни семейства; на методите за възпитание в колективистичен дух.

Систематизирана е многопластова информация за ролята, която безпартийните режими отреждат на учителството за утвърждаване ценностите на „новата държава“, за техния стремеж да го превърнат в послушен инструмент на държавния механизъм. Същевременно към учителската професия се поставят високи изисквания; налице е стремеж за подобряване на материалното положение на учителството, особена грижа се полага за осигуряване на учителски кадри за пограничните райони и др.

Освен фактографска плътност в монографията има концептуални приноси. Доц. Г. Якимов счита, че педагогическите идеи през разглеждания период остават в рамките на национализма, въпреки, че патосът им наподобява фашистката и националсоциалистическата пропаганда. Според него до края на 30-те г. на XX в. българската просветна система остава в рамките на традицията, заемайки от външните влияния само онова, което може да се пригоди към българските условия; някои по-крайни възгледи и практики обхващат извънучилищните занимания на учениците, но не и учебното съдържание и учебния процес. Също така доц. Г. Якимов не приема, че до края на 30-те г. Просветният съюз проявява профашистки уклон и др.

Важна насока в оценяваната монография е проследяването на гражданските аспекти в обучението в различните образователни степени. Идеологията на „новата държава“ намира отражение в редица учебни предмети („български език“, „родна история“, „отечествена география“, но най-силно в предметите „Отечествознание“ и Гражданско учение“. Анализирани са всички нива, през които идеите на безпартийния авторитарен режим навлизат в класните стаи - новите учебни програми след 1935 г.; основни учебници по отечествознание и гражданско учение, предназначени за различните образователни степени; основни учебници и насоки по обща и частна методика. Показана е добра осведоменост за характера на промените и съдържанието на обхванатите учебни програми и учебници, както и на препоръчаните в специализираната литература насоки и методи за педагогическо въздействие.

Изследването не е лишено от слабости. Налице е информационна претовареност, която затруднява възприемането на текста на места. При все това оценяваната монография успешно продължава изследователските традиции на катедра АМОИ и Историческия факултет в областта на историята на българското образование; задълбочава приносите на доц. Якимов в сферата на гражданското образование, утвърждавайки позициите му на водещ изследовател. Същевременно събраният фактологически материал и неговата интерпретация внасят нови елементи и нови нюанси в съвременното разбиране на безпартийните режими в България през 30-те г. на ХХ в.

Част от студиите и статиите на доц. Г. Якимов са включени в хабилитационния му труд. Други допълват общите насоки на неговите изследвания. Сред тази втора група са публикации, които представя основни данни за съвременното гражданско образование в Русия, САЩ, Полша, Великобритания. Към тази група могат да бъдат отнесени няколко статии, разглеждащи формирането на икономическа грамотност у учениците. Една от статиите разглежда образователните стандарти по история и цивилизация за пети клас.

В заключение: Представените за оценяване материали напълно отговарят на профила на заявения конкурс, както и на изискванията за заемането на академичната длъжност „професор“. Изхождайки от достойнствата на научната и преподавателска работа на кандидата, убедено предлагам на уважаемото жури да присъди на доц. Георги Якимов Стойчев академичното звание „професор“ по обявената специалност 1.3. Педагогика на обучението по....(методика на обучението по история).

19 октомври 2023 г.

Проф. д-р Анна Кочанкова